

1. Minulý čas -miř

4.10.2018

termíny:

tr: belirsiz geçmiş zaman, mişli geçmiş zaman, rivayet kipi

cs: neurčitý minulý čas, minulý čas -miř

en: indefinite/reported/inferential past tense

biblio:

Kornfilt 1997, 377-378

Kučera 2014, 145-149

Lewis 2000, 122-123

1. Několik příkladů

- P1 Mustafa (Ahmet'e): *Dün Ayşe'yle görüştüm.*
Ahmet (Selim'e): *Mustafa dün Ayşe'yle görüşmüş.*
- P2 *Öğretmenimiz hastalanmış.*
- P3 *Duydun mu? Geçen Çek cumhurbaşkanı bir kalem çalmış.*
- P4 *Abime göre Santa Claus gerçek değilmiş.*
- P5 *Oha, iki saat burada beklemişim.*
- P6 Selim (Mustafa'ya): *Sen dün Ayşe'yle görüşmüşsün.*

2. Evidencialita (typologický pohled)

Evidencialita je druh modality, která indikuje názor mluvčího na pravdivost daného výroku, případně značí informačním zdroji.

- informace z druhé ruky (od někoho jiného)

- informace, ke které se mluvčí dostal úvahou (na základě zkušenosti, znalostí, nebo sledováním stop)

- informace, které neviděl, ale např. slyšel (vlastníma ušima), nebo cítil

Jak se vyjadřuje evidencialita v češtině, angličtině, nebo jiných známých jazycích?

3. Slovesný morfém -miř

	-miş	-müş	-mıř	-muş
1sg	gelmişim	görmüşüm	açmışım	duymuşum
2	gelmişsin	görmüşsün	açmışsın	duymuşsun
3	gelmiş	görmüş	açmış	duymuş
1pl	gelmişiz	görmüşüz	açmışız	duymüşüz
2	gelmişsiniz	görmüşsünüz	açmışsınız	duymüşsunuz
3	gelmiş(ler)	görmüş(ler)	açmış(ler)	duymüş(ler)

	neg	Q	negQ
1sg	gelmemişim	gelmiş miyim?	gelmemiş miyim?
2	gelmemişsin	gelmiş misin?	gelmemiş misin?
3	gelmemiş	gelmiş mi?	gelmemiş mi?
1pl	gelmemişiz	gelmiş miyiz?	gelmemiş miyiz?
2	gelmemişsiniz	gelmiş misiniz?	gelmemiş misiniz?
3	gelmemiş(ler)	gelmiş(ler) mi?	gelmemiş(ler) mi?

4. Jmenná spona *-miş*

	-miş	-müş	-miş	-muş
1sg	gençmişim	büyükmüşüm	hastaymışım	yorgunmuşum
2	gençmişsin	büyükmüşsün	hastaymışsın	yorgunmuşsun
3	gençmiş	büyükmüş	hastaymış	yorgunmuş
1pl	gençmişiz	büyükmüşüz	hastaymışız	yorgunmuşuz
2	gençmişsiniz	büyükmüşsünüz	hastaymışsınız	yorgunmuşsunuz
3	gençmiş(ler)	büyükmüş(ler)	hastaymış(lar)	yorgunmuş(lar)

	neg	Q	negQ
1sg	değilmişim	güzel miymişim?	güzel değil miymişim?
2	değilmişsin	güzel miymişsin?	güzel değil miymişsin?
3	değilmiş	güzel miymiş?	güzel değil miymiş?
1pl	değilmişiz	güzel miymişiz?	güzel değil miymişiz?
2	değilmişsiniz	güzel miymişsiniz?	güzel değil miymişsiniz?
3a	değilmiş(ler)	güzel miymişler?	güzel değil miymişler?
3b	x	güzeller miymiş?	güzel değiller miymiş?

(!) rozdíl mezi sponovým *-miş* a slovesným *-miş*:

P7 *Dün hastaymış.* Včera **byl** prý nemocný.
Bugün hastaymış. Dneska **je** prý nemocný.

Dün hastalanmış. Včera prý **onemocněl**.
Bugün hastalanmış. Dnes prý **onemocněl**.

→ *-yormuş, -eçekmiş* (pro vyjadřování ostatních časů)

Použití:

a) informace z druhé ruky

P8 *Arabayı Ali getirdi. X Arabayı Ali getirmiş.*
Hasan dün eve geç geldi. X Hasan dün eve geç gelmiş.
Sabah gazete okudum. Suudi Arabistan'da kar yağmış.
Küçükken çok yaramazmışım.
Astronomlara göre Pluto bir gezegen değilmiş.
Nereye gitmiş? 'Kam (že) to şel?' (Kuç)

Někoho, kdo zrovna pročítá noviny bychom se mohli zeptat:

P9 *Hava durumu bugün nasılmış?*
'Jaké (že) bude dneska počasí?'

b) inference, informace získaná pomocí úvahy, pomocí jiných smyslů než zraku

P10 Situace: Doma se ozve klepání na dveře. Maminka říká dítěti:

Baban geldi. Přišel tatínek. (jistota)
Baban gelmiş. Asi přišel tatínek. (pochyby)

P11 *Geçe yağmur yağmış.* (mokrý silnice)
Ormanda yangın çıkmış. (kouş nad lesem)

c) překvapivá informace

P12 *Aaa! Sen evlenmiş misin?*
Aman tanrım! Buzdolapta bir şey yokmuş!

*Yeni çantan çok güzelmiş.
Ayyiii. Anahtarı evde unutmuşum.*

d) žánr vyprávění folklórních/nereálných příběhů (mýty, legendy, pohádky, anekdoty, přísloví, ...)

→ stejně tak se užívá v těchto případech aoristu

*Bir gün Nasreddin Hoca ormana gitmiş. Oturmuş bir dalın üstüne,
başlamış kesmeye.
Bir varmış, bir yokmuş, uzak zamanlarda, uzak diyarların birinde zengin
bir padişah varmış. Bir kızı olmuş da başka bir çocuğu olmamış... (Kuč)*

V jakém případě by se použil *-miş* v první osobě?

- události v dětství, spánku, bezvědomí, překvapení